

„Kurat, pange see telefon kinni!“ Näitlejate suurimaks terroriks etenduse ajal on publiku helisevad ja vilkuvad ekraanid, ent pääsu pole kuskilt paista

„Kas kutsume Ojasoo?“ päris näitleja Indrek Taalmaa lahkelt, kui keset monolavastuse mängimist saalist nõudlikku telefonihelinat kuulis. Vastuseks kõlas aplaus. „Telefonid ikka helisevad,“ muheleb Taalmaa. „Suurtes tükides ei saa etendust oma lausega katkestada, kuid oma monoetenduste ajal saan seda teha küll. Ehkki enne etendust öeldakse, et pange telefonid vaikseks, kipuvad inimesed seda unustama. Inimene on inimene, pole midagi teha.“

Fraas „Kas kutsume Ojasoo?!“ on päris värske, varem on Indrek Taalmaa kasutanud kõikvõimalikke muid lauseid, et tüütust telefonihelinast sõltumata etendusega edasi minna. Näiteks on ta jaganud telefoniomanikule soovitusi à la „Õelge, et mind ei ole!“ või „Ma praegu ei saa, olen hõivatud!“. „Aga olen ka etenduse katkestanud ning loengu pidanud,“ on näitlejal meeles. „Et kui te ei oska telefoni välja lülitada, siis pange vibra peale ja seejärel telefon endale istumise alla. Kui see siis helisema hakkab, saate veel parema elamuse! Viimasel ajal ütlen ka: „Panite äratuse, jah?““

Et Taalmaa võttis kasutada Tiit Ojasoo nime, on seotud Õhtulehe looga, mis kirjeldas „Macbethi“ etenduse ajal juhtunut. Publikul, kes ei suutnud etenduse ajal telefonide kasutamisest loobuda, tuli teise vaatuse algul vastu võtta lavastaja Tiit Ojasoo meeldetuletus, kuidas on viisakas end saalis üleval pidada. „Ega see väga stiilne ole muidugi kogu Eesti publikut Ojasooga ähvardama hakata, aga samas– eks Tiit Ojasoo praegu sel alal frontman ole,“ muigab näitleja Jan Uuspõld, kellele Taalmaa öeldu nalja teeb. Mis salata, eks ole Uuspõld ka ise nii mõnigi kord publikut kasvatama pidanud.

„Oleme nüüd koos vaikselt ja kuulame, mis neil öelda on!“ „Minu stand-up'id on sellised, kus inimesed saavad oma seltskonnaga etendust lauas istudes nautida,“ räägib Uuspõld. „Kui mõni laudkond üldse ei kuula, vaid ajab valjuhäälselt oma juttu, siis vandeseltslaslikult ülejäänud publikuga mängin stseeni, et oleme nüüd koos vaikselt ja kuulame, mis neil öelda on. Ja siis see seltskond muudkui räägib, kuniks ühtäkki taipab, et terve

ohtuleht.ee

Eesti Draamateater
Teater Vanemuine
Ugala teater
Rahvusooper Estonia
VAT Teater
Noorsooteater
Vene Teater
Rakvere Teatrimaja
Tartu Uus Teater
Teater

saalitäis kuulab nende lobisemist. Pärast seda on see laudkond kõige eeskujulikum kuulaja ja naerab püüdlilikult ka siis, kui üldse naljakas ei ole.“

Ent ühe laudkonna leebe korrale kutsumine kahvatub juhtumi kõrval, kui keset Jani mängitud „Ürgmeest“ ilmus lavale pesueht politseinik. Jan meenutab, et ei taibanud esimese hooga üldse, milles on asi, ning kui selgus, et too otsib väljas seisva auto omanikku, läks ta endast suisa välja. „Eks ta sai minu käest sauna – oli noor ja kohmetu politseinik,“ sõnab Jan. „Pärast saime õnneks siiski kokkuleppele. Selgitasin talle, et näitleja on laval emotsionaalselt üles köetud. Rollis olles ja rahva ees politseiniku sõimamine ei ole ilus, aga õnneks suutsin talle hiljem selgitada, et minu seisund oli selline. Etendus lõigati ju läbi. Tagantjärele on sellele naljakas mõelda, aga olen mõelnud, et sellele noorele politseinikule see olukord lihtne ei olnud. Mina ei osanud aga ka paremini sellel hetkel käituda.“

Toona, kui enneolematu etenduse katkestamine aset leidis, oli Jan kõigele lisaks häämingus, kuidas üldse suudab keegi jõuda mõttekäiguni, et keset etendust võib lavale astuda: „Seal on terve saalitäis inimesi, kes on pileti ostnud, ja see võib etenduse p***e keerata. Mina loon seal laval midagi ja ma võrdleks seda sellega, et kui ma lähen Louvre'i, vaatan seal Mona Lisa maali, tahan näiteks oma autot müüa ja kirjutan selle sinna maalile.“

Fotolavastus.

(Remo Tõnismäe)

„Etendust, mis katkestati, ei muuda enam miski.“

Piltlikult öeldes on kriiskav telefonihelin teatrisaalis sama efektiga kui „Ürgmehe“ ajal lavale vupsanud politseinik. „Ma vaatan neid inimesi, kes unustavad oma telefoni välja lülitada ja kõne etenduse ajal vastu võtavad, sama pilguga nagu urineerijaid Tallinna–Tartu maantee pervel,“ on öelnud Emajõe Suveteatri ja Karlova teatri juht Andres Dvinjaninov. „Kas peab ikka kollektiivselt ja avalikult oma loomulikke vajadusi rahuldama? Kas tõesti peab? Mobiilihelin teatrisaalis mõjub näitlejale samamoodi, kui keegi publiku seast läheks etenduse ajal saali nurka pissima. Ehk avalikult oma loomulikke vajadusi rahuldama. Kas keegi tõesti tahab end tunda avaliku pissijana?“ Pole tema sõnul parem toogi moment, kui inimene leiab suure sahmerdamise peale oma heliseva mobiiltelefoni üles ja vajutab selle kinni: „Ennäe, siis heliseb see telefon uuesti ja sahmerdamine kordub.“ Pahatihti juhtub veel, et telefoniomanik

teeb näo, et see pole tema telefon, mis lõugab, ja telefon jääbki helisema. Kuid Uuspõllu meelest on sellelegi oma põhjendus, sest helisevate telefonidega jäävad etenduse ajal kimpu just vanemad inimesed.

„Ajad on muutunud ja mina ise olen ka digiidiot,“ tunnistab ta. „Olen kramplikult selgeks õppinud, kus on nupp, millega saab kõik telefonivolüümid maha keerata, et jumala eest midagi valel hetkel ei heliseks. Kujuta aga ette, et kui oleksin generatsioonkaks vanem, siis on kindlasti keeruline, kui telefon valel ajal helisema hakkab! Inimene sattub paanikasse ega oska midagi teha. Seetõttu ma ka kellegagi ei kurjusta, sest kui inimene on paanikas, siis tuleb hoopis appi minna. Liatigi on vanematele inimestele lapsed öelnud, et telefon tuleb sees hoida, mine tea, mis juhtuda võib. Enne tuleb mõista, mitte kohe hukka mõista. Kuid loomulikult keerab keeruka struktuuriga lavastuste puhul üks telefonihelin väga palju nässu.“ Dvinjaninovi sõnul on see näitlejale halb ja halvav energia: „Alguses see vihastab, siis üritad inimest mõista, aga seda etendust, mis katkestati, ei muuda enam miski.“

„Valgusmüra rikub kogu õhkkonna.“

Etenduse katkestamist ei tahaks ükski teater naljalt ette võtta. Selle käes kannataksid nii näitlejad kui ka publik. Ent seda siiski juhtub. Näiteks siis, kui väga vintis küllastaja lakkamatult etendusele vahele hõikab. „Sel juhul on etendus katkestatud ja oodatakse nii kaua, kui see kodanik lahkub,“ märgib Taalmaa. Ootab trupp, ootab ülejäänud publik. Särasilmne vahelerääkija pole Taalmaa sõnul tavaliselt ukseni talutamist vajanud: „Küll ta ikka ise läheb, kus ta pääseb.“

Näitleja Luule Komissarovil on aga selgelt meeles, kuidas tema partner jättis etenduse katki: „Läks lava äärde ja käratas: „Kurat, pange see telefon kinni!““ Õnneks on möödas need ajad, kus inimesed tavatsesid heliseva telefoni etenduse ajal vastu võtta ja valjult teatada: „Kuule, ma olen teatris!“ Säherduste juhtumite tipus troonib hetk rokkooperi „Jesus Christ Superstar“ etenduselt. Saatuse irooniana sattus telefon endast märku andma ajal, kui norra artist Stephen Brandt-Hansen Jeesusena ristil hinge heitis: „Saalis helises telefon, see võeti vastu ja siis kostus vali kõne: „Ma ei saa praegu rääkida, Jeesus Kristus just praegu sureb!““

Ehkki tänapäeval helisevad mobiilid saalis harvemini, siis seda sagedamini nood vilguvad. Veel hullem kui publik asub etenduse

ajal pildistama ja filmima. See juhtus näiteks „Macbethi“ ajal, mis näitlejaid sügavalt traumeeris. „Meie oleme näitlejatena laval kaitsetus olukorras. Ma ei saa etendust katkestada, et öelda: „Ma ei taha, et sa mind filmid!““ tõdesid trupi liikmed pärast etendust. Ent tol õhtul löid etenduse atmosfääri katki ka nood teatrikõlastajad, kes süvenesid oma helendavatesse telefoniekraanidesse. „See, et inimesed olid telefonis, on matslus ja nad segavad rohkem teisi vaatajaid kui lavalolijaid,“ ütles toona üks näitlejaist ja lisas, et helendavad telefoniekraanid valgustavad saali. „See valgusmüra rikub kogu õhkkonna. Selleks öeldaksegi enne etendust, et mobiiltelefonid tuleb välja lülitada.“

Ent arvestades, et näiteks Vanemuise teatri kavalehed on lisaks traditsioonilisele kujule saadaval ka tasuta veebiversioonina, vaatab siit vastu uus oht. Agar veebikava lugeja vilgutab ju samuti usinalt telefoniekraani. „Digiajastu mured,“ leiab Uuspõld. „Piletid on mobiilis, varsti ka kõikide teatrite kavalehed. Pigem tasuks teatris nutiseadmetega olla väga hoolas.“

Ent kummitamas on järgminegi oht – nutikellad, mis hooletule omanikule keset etendustki häälekalt meelde tuletavad, et aeg on püsti tõusta, liikuda ning käteringe teha. „Ega sa ju saa Desdemona kägistamise ajal stressi mahavõtmiseks kellakäskluse peale hakata käteringe tegema,“ muigab Uuspõld. „Kumb siis tähtsam on, kas Desdemona surm või sinu stress? Aga pean ütleva, et viimasel nädalal rikkusid teatriinimesed ise omi etendusi, kui õpetajate streigile enne etendust toetust avaldasid. Mina õnneks ei olnud ühelgi sellisel etendusel osaline, kus tehti etenduse seisak. See ei ole õige asi,“ sõnab näitleja.

„Aktivismi ilmingud teatris on väga halb nähtus ja ma olen iga rakuga sellise asja vastu. Ma ei oleks mitte mingil juhul tahtnud olla etendusel, kus loetakse ette mingit manifesti – teater on ainus koht, kus sul on võimalus end pärismaailmast välja lülitada, vaadata elust suuremat kujundit laval. Ning siis näitlejad ise rikuvad selle ära – selle akti vastane ma olen,“ arutleb Uuspõld. „Eesti Draamateatri suur saal ei ole ju Hyde Park ning teatrikunsti võimalusi ei tohi peenrahaks vahetada.“

Fotolavastus.

(Remo Tõnismäe) „Märka, et oled teatris“

Mullu algatasid Eesti teatrid kampaania „Märka, et oled teatris“, et pöörata avalikkuse tähelepanu teatris käimise reeglitele.

*Teater on koht, mis pakub nii tegijatele kui ka publikule erakordseid emotsioone ja elamusi. Kahjuks on viimasel ajal tihenendud teatrikõlastajate tulev kriitika, et kaaspubliku käitumine on rikkunud nende teatrielamuse. „Märka, et oled teatris“ kutsus üles pöörama tähelepanu teatris käitumisele.

*Teatrid tõdevad, et probleem süveneb ja sellele tuleb tähelepanu pöörata enne, kui on liiga hilja. Ühise sõnumi „Märka, et oled teatris“ eesmärk on meelde tuletada teatrikõlastuse elementaarsed tõed ning tõsta esile viisaka ja austava käitumise olulisust teatrisaalides. Häälakas vestlus, nutitelefoni kasutamine etenduse ajal, teatrisaalis söömine ning joomine, hilinemine ja muud häirivad käitumisvormid on muutunud ootamatult tavapäraseks, kahjustades teiste teatrikõlastajate ja näitlejate kogemust.

*Pirita majandusgümnaasiumi lõpetanud Liisi Viirmaa lõi koos VAT Teatri dramaturgi ja haridustegevuste juhiga videod, mis juhatavad sisse kampaania „Märka, et oled teatris“. Videod on nähtavad YouTube'i lehel.

*Kõige teravamini on probleem tuntav just laste- ja noortelavastuste puhul ja seetõttu on ka kampaania fookus suunatud eelkõige noorele vaatajale. Probleemi lahendamiseks loob iga teater oma juhised ja strateegiaid, millest kõige radikaalsem on etenduse katkestamine.

*Üheskoos tuletatakse meelde, et teatrietendus vajab vaikust ja teistega arvestamist. Hoitud teatriruumis saavad elamuse aga kõik – nii publik kui ka tegijad.

*Kampaaniaga on liitunud VAT Teater, Eesti Noorsooteater, Ugala, rahvusoper Estonia, vene teater, Nuutrum, Kuressaare teater, Rakvere teater, Tartu Uus Teater, Eesti Draamateater ja Vanemuine.

Allikas: kampaania „Märka, et oled teatris“